

Linnéuniversitetets yttrande över Statens skolverks förslag till nationell digitaliseringsstrategi för skolväsendet 2023–2027 (U2022/03951)

Linnéuniversitetet (Lnu) har av Utbildningsdepartementet ombetts inkomma med yttrande över Statens skolverks förslag till nationell digitaliseringsstrategi för skolväsendet 2023–2027 (U2022/03951).

Lnu lämnar följande synpunkter:

1. Synpunkter på förslaget i sin helhet

Lnu menar att det nya förslaget till nationell digitaliseringsstrategi tar ett stort kliv framåt jämfört med den första strategin. Språket och målen är tydligare, liksom inriktningen.

- Definitionen av digital kompetens som finns i förslaget beskriver bland annat ”förmågan att förhålla sig till medier och information på ett kritiskt och ansvarsfullt sätt”. Denna del av definitionen är viktig då det kritiska tänkandet är viktigt i relation till den digitala kompetensen. Även om dessa delar finns med i definitionen föreslår Lnu att de skulle kunna skrivas fram tydligare på några ställen i strategin. Exempelvis skulle ”Agera källmedvetet och säkert i digitala miljöer” kunna kompletteras med ”Agera källmedvetet, säkert *och ansvarsfullt* i digitala miljöer.” (s. 5 och delmål 3).
- I den tidigare digitaliseringsstrategin fanns följande skrivning: ”Det är viktigt att i utvecklingsarbetet som pågår inom landets universitet och högskolor bevaka att innehållet i högre utbildning svarar mot studenters och arbetsmarknadens behov av digital kompetens. ...” Detta saknas i det nya förslaget och Lnu påpekar att det bör lyftas att såväl lärarstudenter som verksamma lärare samt lärarutbildare behöver aktuell digital kompetens.
- Det hänvisas till att ”Riksdagens mål är att Sverige skall vara bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter”. Lnu framhåller att påståendet behöver kompletteras med ett förtydligande av innebörd och syfte samt en definition av begreppet ”digitalisering”.

2. Synpunkter från Lnu med sidhänvisning:

- Sidan 6. Vikten av didaktisk kompetens lyfts vid användning av digitala verktyg. På vilket sätt skiljer sig digitala verktyg gentemot andra verktyg/artefakter i förskola och skola? Finns strategier där det skrivs fram att det krävs didaktisk kompetens i andra sammanhang i förskola och skola eller gäller det enbart digitala verktyg?

Lnu efterlyser ett förtydligande om att lärarstudenter och verksamma lärare måste erbjudas möjligheter att utveckla sin didaktiska digitala kompetens med fokus på hur digitala verktyg kan användas som läranderesurs för att främja barns och elevers utveckling och lärande.

- Sidan 7. Definition av Digital kompetens. Denna definition bygger på Skolverkets tidigare beskrivning. Lnu menar att definitionen behöver utredas på nytt då det finns fler perspektiv på den.
- Sidan 8. ”...ett livslångt lärande” I formuleringen kan man tolka att digital kompetens är skilt från övrigt lärande. Lnu föreslår att formuleringen ändras så att även digital kompetens kan ligga till grund för en del av det övriga livslånga lärandet.
- Sidan 9. I ett tidigare avsnitt lyftes standardisering fram som en viktig del vilket inte rimmar inte med följande citat.
”Varje verksamhet behöver gemensamt och återkommande utifrån läro-, kurs- och ämnesplaner identifiera vad som ingår i en grundläggande digital kompetens utifrån faktorer såsom barnets eller elevens ålder, behov eller studieinriktning.”
- Sidan 13. Lnu framför att i förskolan görs mer än undervisning, exempelvis omsorg och lek. Digitaliseringen kan även användas i dessa sammanhang.” Undervisningen i förskola, skola och inom vuxenutbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.”
- Sidan 13. Lnu ställer sig frågande kring vilka risker som åsyftas, samt vilken forskning som ligger till grund. ”Valet och användningen av digitala läresurser i förskolan behöver ske med särskild hänsyn till de risker som finns för yngre barn.”
- På sidan 14–15 beskrivs delmål 6 som handlar om insamling av data som t.ex. skapas i digitala läresurser, prov- och bedömningstjänster och administrativa system. I internationell forskning lyfts kritik inom detta område. Hur informeras barn/elever om att data samlas in när de exempelvis gör olika uppgifter? Hur används dessa data för övrigt, exempelvis till forskning? Tillfrågas eleverna om samtycke? Lnu menar att det etiska perspektivet behöver synliggöras tydligare.

3. Särskilda synpunkter från Lnu på förslaget till strategi i förhållande till barns och elevers kognitiva utveckling, hälsa och välbefinnande i relation till användandet av digitala läresurser i undervisningen utifrån ålder och mognad

Det efterfrågas särskilt synpunkter på strategin i förhållande till barns och elevers kognitiva utveckling, hälsa och välbefinnande i relation till användandet av digitala läresurser. Dock är det oklart, menar Lnu, i vilken del av strategin. De aspekterna nämns inte i dokumentet. Dessutom saknas i förslaget en forskningsstrategi just för att kunna uttala sig om punkten ovan. I samband med insamling om data som till exempel skapas i digitala läresurser, prov- och bedömningstjänster och administrativa

system saknas dels koppling till internationell forskning som starkt kritiserar detta område, dels till etiska aspekter.

- Sidan 6. Lnu menar att det finns en risk för att hårt uppstramad standardisering kan leda till att det blir svårare att anpassa digitala verktyg till individen samt att förmågan att lösa problem och omsätta idéer uteblir. ” Utveckling av en nationell infrastruktur för skolväsendet behöver ske i samverkan och med hjälp av standardisering.”
- Sidan 10. Det finns ett vidare perspektiv på att sträva efter mångfald som inte kommer fram i beskrivningen. Lnu menar att även begreppet funktionsnedsättningar bör finnas med i denna skrivning. ”Fler barn och elever utvecklar ett intresse för digitalt teknikberoende av könstillhörighet och bakgrund.”
- Sidan 13. Lnu ställer sig frågande kring vilka risker som åsyftas, samt vilken forskning som ligger till grund. Finns motsvarande dokument avseende risker i samband med valet av böcker för högläsning, sånger, lekar etc. i förskolan? ”Valet och användningen av digitala lärsurser i förskolan behöver ske med särskild hänsyn till de risker som finns för yngre barn.”
- Sidan 15. Lnu framhåller att en skrivning om integritetsaspekten förslagsvis kan infogas så att data hanteras etiskt och säkert. ”Användningen av data är prioriterat i strategin för att på längre sikt öka”.

4. Synpunkter från Lnu på förslaget gällande kunskapens och kunskapsanvändningens etik

Lnu framför synpunkter på hur kunskapens och kunskapsanvändningens etik hanteras i förslaget. Allmänt gäller att man i förskola och skola väljer kunskapsredskap för att guida unga i skolan, och dessa val medför etiska aspekter. Valet av kunskapsredskap behöver göras medvetet av lärarna, och eleverna behöver i sin tur förstå att sådana val görs av lärarna. Sålunda är det viktigt att det i strategin påtalas betydelsen av att diskutera kunskapens natur i relation till undervisningsinnehållet i skolan. Tekniken, systemen och infrastrukturens konstruktion och design bestämmer villkoren för vårt tänkande och beteende.

Lnu menar att det finns formuleringar i förslaget som andas likriktning av kunskapsbegreppet och synen på vad som är viktigt i skolan. I förslaget använts exempelvis begrepp som datadriven, datainformerad analys, automatiserade dataanalyser och resultatuppföljning. Analyser är viktiga, men lika viktigt är den initiala processen som bestämmer hur urval görs och vilken information som samlas in, och varför denna information alls ska samlas in. Även om kvalitetssäkringssystem utformas utifrån tveksamma, eller ogenomtänkta syften, kan de användas som påtryckningsmedel och styrinstrument i en verksamhet på sätt som inte blir hållbara. För att eleverna ska utveckla ”förmågan att förhålla sig till medier och information på ett kritiskt och ansvarsfullt sätt” behöver alltså både blivande lärare och elever i skolan lära sig om kunskapsteoretiska perspektiv och hur dessa förhåller sig till digitaliseringen i samhället. Teknikens utveckling är fascinerande och tankeväckande, men den behöver finnas i ett dialektiskt

förhållande till kreativa och kritiska förhållningssätt då vi behöver värna om humana värden i samhället.

5. Synpunkter från Lnu på fortsatt hantering

Lnu stödjer många av förslagen som presenteras i förslaget till nationell digitaliseringsstrategi för skolväsendet 2023–2027. På sikt behövs en handlingsplan som konkretiserar strategin med tydliga aktiviteter. Lnu vill föreslå ytterligare strategier som bör beaktas och som saknas i dokumentet i nuläget.

Samarbetsstrategi. Hälso- och sjukvården har gått igenom en liknande process om databehandling för 15 år sedan och upptäckt hur svårt det är att kunna bygga en datainfrastruktur när alla system och ekonomiska incitamenten är redan satta och internationella system konkurrerar i upphandlingen. Inom skolväsendet är inget satt ännu. Skolväsendet i Sverige kan visa vägen för detta viktiga arbete med öppendata, interoperabilitet och standarder. Detta kräver dock en *samarbetsstrategi mellan skolhuvudmän, högskolor och leverantörer*. Co- design av API för databehandling, co-design av dashboard för datavisualisering, en nationell data infrastruktur etc. är avgörande för att ”Sverige ska vara bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter”.

Nya forskningsmetoder. Samarbetsstrategi mellan de olika aktörer kräver också nya forskningsmetoder för att kunna ge svar om 1) vilka genomslag digitala läresurser har på samhälle och skola, 2) vilka aspekter av en digital läresurs bidrar till lärande, 3) vilka digitala kompetenser en lärare bör ha för att kunna stödja elevers skolresultat och 4) vilka dataanalyser stödjer lärarens och rektorns beslutfattande.

Slutligen kan de nya forskningsmetoderna och samarbetena bidra till förståelse av barns och elevers kognitiva utveckling, hälsa och välbefinnande i relation till användandet av digitala läresurser i undervisningen utifrån ålder och mognad. Den nya samarbetsstrategin kan bidra till att högskolepersonal kan driva digital kompetensutveckling för lärare och rektorer anpassat till behov som finns i skolorna för att öka digitala kompetenser och data-informerad undervisning och skolutveckling.

Lnu rekommenderar projektet Utbildningsteknologi i grundskolan¹ som drivs av forskargruppen EdTechLnu². Forskargruppens arbete nämns också i dokumentet som referens nr 24.

Yttrandet har beretts av Stefan Särnholm Ericsson, utvecklingsledare, kansliet för lärarutbildning, Regionalt utvecklingscentrum (RUC). Samtliga fakulteter och forskningsmiljöer vid Nämnden för lärarutbildningar (NLU) har getts tillfälle att yttra sig.

¹ <https://lnu.se/forskning/forskningsprojekt/projekt-utbildningsteknologi-i-grundskolan/>

² <https://lnu.se/forskning/forskargrupper/edtechlnu/>

Fakulteten för teknik (matematikdidaktik, matematik, utbildningsteknologi samt medieteknik) samt forskningsmiljöerna Centre for Childhood Research in Literature, Language and Learning (CHILL), Forskning om pedagogiska professioner och praktiker (PEPP), Idrott och utbildning i förändring samt Litteracitet och undervisning har inkommit med svar.

Linda Fälth, biträdande vicerektor för lärarutbildningar (NLU) och Susanne Liedberg, kanslichef för kansliet för lärarutbildning har godkänt handläggningen av yttrandet.